

Tractatus De Magis, Veneficis Et Lamiis, Deque His Recte Cognoscendis Et Pveniendis

Propter Varias & controversas de hac quaestione hominum sententias,
vtilissimus & cunctis ad Rerumpublicarum gubernacula sedentibus
maxime necessarius ... in tres libros distributus

Gödelmann, Johann Georg

Francofurti, 1591

VD16 G 2487

Capvt VIII. De Curatoribus morborum hyperphysicorum præstigiosis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61507](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61507)

quotidiana rerum experientia ducta est, ostendit, Eccloga octava.

*Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena,
Ipse dedit Mæris, nascuntur plurima Ponto.*

Verùm etiam Lex XII. Tabularum. Qui fruges excantassit, pœnas dato : neve alienam segetem pellexens excantando, & paulò post. Ne agrum defruganto, id est : Nullo præstigiariũ genere fiat, vt ager ad sterilitatem perducatur, scilicet ne fruges ferat vllas, vel non quales solebat antea. Est autem olla, vt Benedi- 34
ctus Aretius in proble. de Magia inquit, Commune ferè omnium Veneficarum instrumentum, in quo herbas, vermes, carnes humanas, aliq; decoquunt, quibus epulis, vnguentis, ac Pharm- 35
macis efficaciter postea vtuntur. Cur autem maior in hoc genere mulierum frequentia reperiatur, ratio in promptu facilis est. Quò enim imbecillior hominum natura est, quò animus, vt plerunq; mulierum est, ad nocendum paratior : eò securior est, eòq; faciliùs atque citiùs à Satana ab vna sententia ad aliam, & à bono ad malum pertrahi, adeòq; seduci, falli, decipi potest, vt Scribonius ait. Ideòque probabili ratione Lex diuina Exod. 22. Maleficas non patieris viuere, de mulieribus fuit lata, cum sexus hic ad suspicionem propensior sit, vt ibidem Caluinus notauit.

Hinc vulgò dicitur :

*Non audet stygius Pluto tentare quod audet,
Effrenis monachus, plenaq; fraudis annus.*

CAPVT VIII.
DE CVRATORIBVS MORBORVM
HYPERPHYSICORVM PRAE-
stigiosis.

Summa.

- 1 Curatores morborum Præstigiosi qui dicantur.
- 2 Magi possunt permissu Dei, & Diaboli opera morbos hyperphysi-
cos curare.
- 3 Diabolus Medicus est peritissimus.
- 4 Antiqua & Diabolica est consuetudo, à Magis, in curandis mor-
bis, remedium petere.
- 5 Curatio morborum hyperphysicorum non est medica.
- 6 Fulgure accensa difficulter aqua restinguuntur.
- 7 Curationis morborum hyperphysicorum tria sunt genera.
- 8 Curatio morborum diuina.
- 9 Curatio Diabolica morborum hyperphysicorum.
- 10 Methodus Magicarum curationum à quibusdam præscribi-
tur.
- 11 Paracelsus non referre dicit, vtrum à Deo vel Diabolo petatur
auxilium.
- 12 Paracelsi Magica curatio Academijs ignota.
- 13 Magica curatio à quibus discenda.
- 14 Morbis Magica arte inflictis, remedium naturale non pro-
desse.
- 15 Magicas curationes non esse contra Deum dicit Paracelsus.
- 16 Modus curandi morbos Magicos Paracelso.
- 17 Duffi Regis Scotia maleficio Magico infecti historia.
- 18 Forres populi Scotia.
- 19 Morbi Magici in Morborum Sagarumq; imagines cereas
deriuari posse, asserit Paracelsus.
- 20 Pilos, cineres, aut alias materias corpori magica arte intro-
ductas, quomodo eliciendas iubeat Paracelsus.
- 21 Remedia Magica morbos intra 24. horas auferentia.
- 22 Euestra sunt Dæmones.
- 23 Curatio morborum superstitiosa similis Diabolica.

24. Reme-

- 24 Remediorum superstitiosorum genera:
 25 Carmina superstitiosa.
 26 Historia de vetula quadam.
 27 Historia de Mago quodam.
 28 Quidam existimant consecrata pecora à feris diripi non posse.
 29 Quidam vstionibus in pecoribus curandis superstitiosè vtuntur.
 30 Curatio Magica & superstitiosa inter se cognata sunt.
 31 Materia Magica sunt tantum Sacramenta Diaboli.
 32 Differentia inter Magicam & Superstitiosam curationem.
 33 Vulneris absentis curatio per armorum inundationem.
 34 Chirurghi prestigiosi quomodo vulnus curant.
 35 Sacrificulus Thuringius vulnera ultra 20. miliaria absentia, curare potuit.
 36 Vulnerum curatio Paracelsi.
 37 Magorum opera vti an sit permissum.
 38 Constantinus Imp. permisit, & Bartolus approbavit.
 39 Leo Constantini legem approbavit: non enim facienda sunt mala vt inde eueniant bona.
 40 An Magi morbos curantes peccent.
 41 Sanitas à Deo petenda.
 42 An verbis & nominibus diuinis insit efficacia.
 43 Verbo Dei abuti non debemus.
 44 An Characteribus insit aliqua efficacia.
 45 An Amulata sint efficacia.
 46 Amuleta naturalia quæ?
 47 Corallia appensa.
 48 Superstitiosa Amulata, sunt Sacramenta Diaboli.
 49 Amulata duplicia, Naturalia & Superstitiosa.
 50 Herbe Magica superstitiosæ.
 51 Paracelsi dogma de Characteribus diuinorum nominum.
 52 Impotentiam conjugalem quomodo curet Paracelsus.

- 53 *Characteres Paracelsi aduersus varia morborum genera.*
- 54 *Romanorum consuetudo impia.*
- 55 *An precatio sine fide sit utilis.*
- 56 *An res Magica vires sortiuntur ex Syderibus.*
- 57 *Sol & Luna, quomodo & in quibus rebus operentur.*
- 58 *An Magica figura ex cœli figura suas recipiant vires.*
- 59 *Diabolus gaudet Astrologicis Syderum obseruationibus.*
- 60 *An intelligentiæ communicent suas vires rebus Magicis.*
- 61 *Intelligentiæ substantiales præter Angelos & homines nullæ.*
- 62 *Cur orbes circumuoluantur.*
- 63 *Intelligentias cur finxerit Aristoteles.*
- 64 *Imaginationis vis.*
- 65 *Imaginatio in homine est instar solis in cœlo Paracelso.*
- 66 *Archesius per imaginationem eruditus effectus.*
- 67 *Pestis per imaginationem excitatur.*
- 68 *Fides quid?*
- 69 *Fides fortis imaginatio Paracelso.*
- 70 *Imaginationi diuinas tribuere vires, impium est.*
- 71 *Imaginatio quid?*
- 72 *Imaginationis effectus.*
- 73 *Diabolus semper in commutationibus lucrum querit.*
- 74 *Si Magus sortem aliò non transfert, de vita periclitatur.*
- 75 *Historia de curatore morborum hyperphysicorum.*
- 76 *Historia quæ accidit Tholosa.*
- 77 *Tutissimum remedium est ad spiritus sancti Alexipharmaca confugere.*
- 78 *Tutela Dei nos committere debemus.*

79 *Historia de Venefica qua Rostochij combusta est.*
 80 *Psalmus 91. à Buchanano carmine redditus.*

Vratores morborum Præstigiosi sunt, 1
 qui ad quoscunque hominum vel bestiarum mor-
 bos curandos diuinæ scripturæ vocibus, vel conce-
 ptis verbis & collo suspensis vtuntur. Possunt 2
 enim Magi & Veneficæ, eadem opera & arte Dia-
 boli, qua morbum hyperphysicum intulerunt, eundem quò-
 que auferre & sanare. Exactiùs quippe Diaboli herbarum di- 3
 scrimina, vires, in medicando vsùm, applicãdi rationem & mo-
 dum norunt, certius abditas, penitusque abstrusas ægritudinũ
 causas introspiciunt, quàm hominum quisque. Antiquissima 4
 quoque & Diabolica est consuetudo, remedium ex Magicis qui-
 busdam carminibus, & ritibus petere: nam & Homerus sangui-
 nem ex femore Vlyssis profluentem carmine inhibitum scribit.
 Theophrastus Ischiaticos dolores carmine sanari, & Cato luxa-
 tis membris carmine mederi prodidit, & qualia suffragia ope-
 rit rusticis, frugibusque sint adhibenda, conceptis verbis & riti-
 bus descripsit. Curatio porrò, morborum hyperphysicorum, 5
 arti medicæ minimè propria est: sed vt causæ hyperphysicæ sunt,
 ita hyperphysicam quoque curandi rationem requirunt. Vt 6
 enim ædificia & alia corpora fulgure incensa, aqua infusa restin-
 gui non possunt, imò verò magis accenduntur: ita morbi Ma-
 gici remedijs Physicis exacerbantur potius, quàm tolluntur.
 Constituuntur autem à quibusdam tria genera curandi mor- 7
 bos hyperphysicos, Diuinum, Diabolicum & Superstitiosum,
 quorum prius licitum est, & bonum, reliqua duo vetita & ma-
 la. Diuinum genus in pijs, & Deum timentibus duntaxat lo- 8
 cum habet, nimirum si quis immotæ regulæ & promissioni di-
 uinæ fidem certissimam habeat, nec Satanam ipsum, nec in-
 strumenta eius Magos & Veneficas sine Dei permissione, posse

pijs aut morbos, aut alias calamitates immitere. Contraq; si Deo permittente, morbi, aliãue mala illata sint, ipsum Deum, si salutare existimet, nullo negotio posse tollere. Alterum & tertium genus in incredulis, quandoq; vim aliquam habet. Possunt enim, vt dixi, Magi permittente Deo, sine tamen artis Medicæ præceptis, morbos ope Dæmonum curare, doloresq; mitigare. Causæ verò finales, cur Diabolus eiusmodi morbos curet, hæ sunt: Prima, vt mancipijs suis ex pacto morem gerat, eosq; in officio malè faciendi, impiaq; incredulitate retineat. Secunda, vt miserorum ægrotorum, qui ipsius opera, per Magos, Sagasq; curari volunt fiduciam omnem à vero Deo ad sese convertat, tandèmq; vel in animæ extremum periculum præcipitet, vel si Deo prohibente, vt crebrò fit, ab eiusmodi morbis Satanae opera liberari nequeant, conscientiam ipsorum affligat, si fortè ad desperationem posset adigere. Huius curationis methodis & præceptis, referti sunt cum omnium Magorum libri, tum Petri Pompanatij Mantuani, Philosophi & Epicureismi defensoris, Magiq; nefarij, qui in Academijs Italiae publicè contra immortalitatem animæ disputauit, scripsit de Fato, & de incantatione libros, in quibus de verborum Magicorum, imaginum, characterum, & imaginationis occulta potestate, impiè satis disputauit. Ideò eius tumulo Ioannes Vitalis Poëta, tale Epitaphium inscripsit:

*En animarum ingens globus & legio omnivagantum,
Quas tu perpetua luce carere negas.
Mortuus vt discas æternam has vivere vitam
Ad cineres ylulant Pomponiate tuos.*

Venales præterea prostant Magici libri, & impunè leguntur Ioannis Tritemij Abbatis Spanheimensis, Necromantica Steganographia, & Cornelij Agrippæ, de occulta Philosophia. Quorsum autè tam perditus optimæ artis Typographicæ abusus,

abusus, hominum generi, maxime iuuentuti disciplinarum cupidæ, perniciosus tentat, intelligentes facillè percipient, cum sit mera coram Iehoua abominatio, prout Matthæus VVesembecius, in Tract. De studio Iur. q. 8. fol. 18. rectè notauit. Scripsit quoq; Bombast. Paracels. lib. de Occulta Philos. de cœlesti medicina, de Philos. magna, de Philos. ad Athenienses, in quibus magna ex parte docet, curationes morborū, tam *ὁπείρ* quàm *μεταφύ-*
σις, p applicationem sigillorum, imaginū, monstrorū characterum, in certa cœli constitutione, certaquæ metalla sculptorum, ægræque parti appensorum à Diabolis petendas esse. Imò **11** verò in libro de morbo caduco Aphorismum apertè ponit. Nihil referre an **DEVS** vel **Diabolus**, **Angeli** vel **immundi spiritus** ægro opem ferant, modo morbus **curetur**. Et paulò post adijcit, Deum quidem & Angelos Dei sua sponte hominibus benefacere, Dæmones verò per artem Magicam coactos, secundum illud Zachariæ dictum: **salutem ex inimicis nostris**. Idem Bombastus de curandis hyper- **12** physicis morbis ita inquit: Quæ ratione & quomodo morbis magico maleficio inflictis succurrendum sit, scitu necessarium est omnibus Medicis, qui perfecti cupiunt esse. De tali autem curatione, nec Galenus, nec Auicenna sciuerūt aut scripserunt quicquam. Non enim in Academijs, omnis discitur ars, ideò **13** oportet Medicum quandoque accedere vetulas, Sagas, Zigeneros, Rusticos & circumforaneos, **die Zänbrecher** / & ex ipsis artem ipsam addiscere, q plus sciunt de hisce rebus, quàm omnes Academiae professores, & quanq̄ hæc rideant Academiae professores: tu utere illis, in forti imaginatione, & experieris effectum. Idem ibidem. Si quispiam; inquit, superna- **14** turali morbo vel dolore per incantationem detineatur, illi nullum remedium naturale proderit; sed Magicum remedium ei-

15 se oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus est, & sta-
 tim subiungit, tales curationes magicas minimè con-
 tra Deum esse, quia illis non ad perniciem, sed ad
 salutem hominum vtimur, dicant ad hæc quicquid
 16 velint Theologi. Tandem curationis Magicæ processum,
 ita describit: Fabricet Medicus ceream imaginem ad similitu-
 dinem patientis & in nomine eius, aut conformet ceream par-
 ticulari, similem affectæ parti, idque indubitata fide, & forti
 imaginatione, credat per illam, sanitatem ægro restitui posse,
 ac tandem ceream illam imaginem, in ignem proijciat, addi-
 tis Magicis precatiunculis. At si fortè ex doloris acerbitate vel
 partis affectæ, vitæ periculum metuatur, integram imaginem
 certis verbis admurmuratis, comburat Medicus & liberatur æ-
 17 ger. Eiusmodi curationis exemplum recitat Cardanus ex He-
 ctore Boëtio Historico, de Rege Scotorum Duffo, inquiens:
 Duffus Scotorum Rex nouo affligebatur genere morbi, ita vt
 quotidie sub primam vigiliam, lecto decumbens, insignes cru-
 ciatus per vniuersum corpus sentiret, & in sudorem resoluere-
 tur, vigilque totam noctem anxius peragebat, sine vlllo aliquo
 signo vel febris vel vitiosorum humorum: Interdium verò à su-
 dore liber quiescebat, & ita sensim quasi tabe consumebatur,
 plurimis quidem à varijs Medicis exhibitis remedijs, nihil pror-
 sus iuuabatur, tandem populari rumore, incerto tamen autho-
 re inerebuit, Regem in Moravia regione Scotiæ apud Forres à
 18 Veneficis mulierculis ita torqueri & excruciarî. Distabant au-
 tem Forres quinquaginta miliaribus à regia sede. Hæc cum ad
 regis aures peruenissent, misit Rex clancularios exploratores, si-
 quæ mulierculæ Veneficijs aut Incantationibus essent suspectæ,
 quæ vbi ex diligenti inquisitione præfecti Forrorum, essent ex-
 plorata, noctu circumdatis ædibus, cuiusdam vetulæ fores irru-
 perunt, ac vetulam cum meretricula filia ad ignem desidentes,
 & c.

& ceream imaginem Regis Duffi veru circūligatam, ac ad ignē circumvoluentes inuenerunt ac comprehenderunt. Altero die torturæ subiectæ muliereulæ, confessę sunt, Regis mortem, nisi fuissent captæ, paucos post dies, sensim torrendo eius imaginem, continuò subsequuturam fuisse. Vt enim eius imago certis carminibus admurmuratis ab igne quotidie liquefieret, ita ipsum Regem quotidie tabe consumptum fuisse. Exustis his Veneficis, vnà cum cerea imagine Regis, protinus Rex pristinae fanitati restitutus est. Paracelsus in lib. de vita longa : Possu- 19
mus, inquit, morbos ab incantatione excitatos, in cereas imagines deriuare. Debent autem cerei homunculi fabricari ad similitudinem maleficæ, quæ induxit morbum, in certâ influentia coeli, debetque is homunculus certo in loco collocari, additis quibusdam execrationibus, & tùm omne maleficium re- torquetur in ipsum Magum, per illam ceream imaginem. Idē Bombastus in lib. de occulta Philosophia, tale tradit remedium hyperphysicum. Si, inquit, Veneficæ, aut Sagæ, alicui per po- 20
ros cutis (*vt Magica arte facile inferre possunt*) cineres, pilos, plumas, piscium spinas, & similes res noxias, sine cutis apertione in corpus inferant, per easque continui cruciatus excitentur, eiusmodi maleficæ materiæ non possunt eximi per vulnus aut incisionem. Nam etsi eximantur & abijciantur, tamen paulò post iterum in suum locum referuntur. Sed contingit id, vt per abscessum, aut aliàs per poros ea matéria conspicienda se præbeat, & profluat. Eam itaque materiam sponte prodeuntē, siue ea pauca, siue multa sit, totam excipito, eamq; in arboris Sambuci aut quercus orientem spectantem partem, factò foramine ponito, & cunco ex eodē ligno probè obstruito, certorum verborum admurmuratione, tùm statim æger sine vllis alijs remedijs leuamen sentiet, & quicquid eius venenatæ materiæ adhuc in corpore delitescit, vltro profluat, & ad ipsam arborem deferretur, alioqui si chirurgica opera eximatur, statim, vt dixi, denuò
in cor

- 21 in corpus retruditur. Item, per spacium, inquit, 24. horarum, omnes dolores Magici tolluntur hisce remedijs, loco affecto impositis, lapide, magnete, folijs quercinis, Chelidonio, Corallio & Azoth, si singula per se certo ordine, certaque coeli cōstitutione, & certis ceremonijs affecto loco applicentur: eius quoque remedia generis esse dicit, Arthemisiam, Hypericon, Clematida, Chelidonium, Rutam, & Morsum Diaboli, si in convenienti influenza siderum, fuerint eradicata & applicata.
- 22 Euestra sunt Dæmones. (*quorum Principem Bombastus in Philof. ad Athen. Turbon magnum appellat*) quia Necromanticis euocati, assumpta hominis ante multos annos demortui effigie & nomine, è sepulchris produnt, & ad Magorum quæsitæ, responsa dant & futura prædicunt. Tale Euestrum fuit in Samuelis imagine & specie atque habitu conspectum, quod Pythonissa in Endor è sepulchro Samuelis producens, Sauli monstrauit, &
- 23 de eius Tragico excidio futura prædicere iussit. Tertium harum curationum genus superstitiosum fuit, quod secundo admodum confine est, & in DEVM eiusque creaturas contumeliosum, quibus tamen multorum Medicorum libri conspurcati sunt, & complurimi Medici se eo feliciter usos esse scribunt, tam in naturalibus, quam præternaturalib⁹ mor-
- 24 bis. Atque huius quidem generis sunt diuinorum dictorum & sententiarum, nominum diuinæ Maiestatis priorum, Evangelij S. Iohannis, Characterum, Imaginum, signaturarum, aliarumque rerum ridicularum certo tempore, certaque coeli constitutione factarum, appensiones, alligationes, gestationes & similes superstitiosæ gestulationes, omniq; illa, quæ Græci
- 25 *επιεστια* Vocant. Huiusmodi sunt versiculi illi, quos Epilepsiæ mederi volunt, si collo appendantur:

Casper

DE CVRAT. MORBOR. PRAEST.

25.

*Caspar fert Myrrham, Thus Melchior, Balthasar Aurum,
Hæc tria qui secum portabit nomina Regum,
Solvitur à morbo Christi pietate caduco.*

Item illud, quod dentium dolorem tollere aiunt:

*Strigiles, falcesque dentatæ
Dentium dolores persanatæ.*

Et illud, quod sanguinis profluuium compescere debet, Domi-
nica oratione terrecitata:

*Sanguis mane in te,
Sicut Christus fecit in se,
Sanguis mane in tua vena,
Sicut Christus fecit in sua pæna.
Sanguis mane fixus
Sicut Christus fuit crucifixus.*

Non possum hoc loco rem à vetula quadam gestam silentio 26
præterire. Hæc cum quendam conuenisset studiosum, ab eo
petijt, vt contenta in charta, quam in manibus tenebat, non
grauatè describeret, velle enim se eam collo gestare, vt illius præ-
sidio ab oculorum lippitudine liberetur. Cùm autem schola-
sticus scripti illius Characteres obscuriores, vt esse solent, agno-
scere non posset, hæc verba in schedulam scripsit: Diabolus
huic vetulæ eruat oculos, eamque mulieri tradidit,
quam, cùm collo anus suspendisset, post paucos
dies pristinam sanitatem oculorum recuperavit.
Hæc Diabolus fecit ideò, vt vetulam in superstitione sua confir-
maret, eamque deciperet.

Vidi Magum qui hosce ritus & ceremonias in ægrotis cu- 27
randis adhibebat: Aegrotum apprehensum in focum colloca-
vit, eius corpori chartam miris, varijsque characteribus confi-
gnatam

N

gnatam

gnatam postea alligauit, quam ego postea legens, nihil eam, præter hæc saltem nomina Dæmonum, Lucifer, Satan, Beelzebub, Oriens, Behal, Mammon, Buffar, Narthin, Oleasar, Bilech &c. continere animaduerti. Qualis illa benedictio fuerit christiani, verbo Dei edocti, facillimè intelligunt. Deus nos ab huiusmodi blasphemijs custodiat, quibus non Dei nomen, sed Diaboli potius inuocatur. Aeger tamen propter superstitionē, qua vterque fascinatus erat, à morbo suo conualuit. Alij per flammam transmittunt puerulos præseruandos à malo, & traducunt igne, quam Amorrhæorum abominationem notauit scriptura sacra. Alij pueros imponunt vrsis, vt aduersus pauores cōfirmentur: item arboribus alligatur stramen vt seruentur fructus: hæc perniciosæ superstitiones sunt, quibus semper inest auersio à creatore, & in res creatas fides. Reperiuntur etiam quā plurimi, qui hac superstitione in tantum dementati, vt pecora, canes, tauros consecratos, à lupis, vrsis, & alijs feris diripi, dilaniari non posse existiment. Quod si iumenta aliquando à cane rabioso aut alia bestia læsa fuerint, legitimis medijs spretis, ad incantationes suas & idololatriā confugiunt pecora læsa consecrant, & operi characteres varios, clauos, & si quæ sint alia eius generis ineptiæ adhibent. Imò & pecoris, cuius partes posteriores læsæ sunt, frontem adurunt, huic vstioni efficaciam singularem tribuentes, perinde ac si diuina vis quædam in clauibus illis, quibus id peragunt, contineatur, cùm tamen nihil à reliquo ferro differant. Vstionibus quidem & alijs medijs, quæ pecudibus profunt, vti, nemo improbat: imò hæc in primis in curatione pecorum mortiferis vulneribus læsorum requiri, vsu & experientia comprobatum esse non ignoramus, vt nimirum vstionis & vnctionis beneficio venenum, quo vulnus infectum est, tollatur, & pecus conualescere possit, Si hæc tamen cautio addita fuerit, vt Idololatrici cul-

tus

tus & Incantationis suspicio huiusmodi rebus ab-
 fit. Caterum curatio Magica & superstitiosa inter se cogna- 30
 ta sunt, vtraque impia, illicita & tota superstitiosa est.
 Nihil itaque ferè inter Magicam & superstitiosam curationem
 aliud interest, nisi quòd in Magica curatione intercedit mani-
 festa, in superstitiosa autem tacita cum Diabolo confœderatio,
 & quòd superstitiosa curatio magis nitatur Astrologicis die-
 rum & horarum obseruationibus, quàm Magica. Alioqui v-
 traque easdem materias, characteres, verba, herbas, & alias res
 vsurpat, quæ natura sua nullam talem efficaciam habent, qua-
 lem ope Dæmonum præstant. Sunt itaque tales superstitio- 31
 sæ materiæ tam in curatione Magica, quàm superstitiosa, tan-
 tum Sacramenta Diaboli, *des Teuffels Heiligthumb* / in qui-
 bus Diabolus non ipsas res, aut earum qualitates viresque spe-
 ctat, sed id tantum agit, vt per eas, animos & men-
 tes hominum perstringat, illaqueat & decipiat,
 quasi aliter ipse aut nocere, aut iuuare non posset, nisi per eius-
 modi supstitiosas res & obseruatiões. In vtraq; igitur & Magica 32
 & supstitiosa curatione fides vera ab omnipotenti Deo
 in Magica quidem ad Satanam, in superstitiosa ad res friuolas
 & creaturas conuertitur. Vtraque igitur impia, scelerata, &
 corpori & animæ perniciofa habenda est. Ad hunc locum per- 33
 tinet inunctio & deligatio gladij, alteriusue teli, qua absentis
 vulnus deligari dicunt. Non curant enim eiusmodi Chirurgi 34
 præstigijs, quos appellamus *Wundsegners* / vulnus certa ra-
 tione, sed obligant instrumentum quod læsit, vt palum, quo
 se læsit equus. Spinam quæ extrahitur ex planta pedis, gladium,
 securim, & quicquid similia est instrumentorum, hoc obli-
 gant, & reponunt in certum angulum, ad dies certos, hinc cu-
 ratur vulnus.

- 35 Ante annos aliquot Sacrificulus quidam Magus in Thuringia erat, quem Monachum Chemnicensem vocabant, qui vulnera etiam quàm maxima vltra 20. milliaria absentia, sola gladij, quo vulnus in flictum erat, inunctione, abstersione & deligatione persanabat, quæ vulnerum curatio Magica & superstitiosa erat, & non virtute inunctionis gladij, sed per Diabolũ, qui Chirurgicę non est imperitus, propter pactum Monachi cum ipso, & propter fidem patientis à Deo
- 36 auersam, curationem peregit. Paracelsus de eiusmodi vulnerum curatione in sua coelesti medicina ita docet: Accipe, inquit, Vsnem siue Muscum, qui caluis mortuorum aëri expositis adnascitur, pondere ℥ ij, & in tenuissimum puluerem redigito, sequentibusque admisceto. Recipe Axungia humanæ ℥ ij. Mumia, sanguinis humani ℥ 5. ol. Lini, ℥ ij, olei Rosarum, Boli Armenij ℥ i. Quæ omnia commisceantur in mortario, & in vnguenti formam redigantur: & statim subiungit, vbi tibi vulnus aliquod oblatum fuerit, Recipe ligneum baculum abrasum & mundum, quem in sanguine è vulnere profuente madefacito, ac exsiccare finito, cruentumque bacillum in præscriptum vnguentum infigito, in eoque tantisper mittito, donec vulnus persanetur, quod breui tempore fiet. Vulneri autem vel presenti vel absenti non est vt aliud remedium imponatur, quã vt patiens quotidie mane linteolum mundum propria vrina madefactum applicet. Addit deinceps hac ratione, virtute eius vnguenti, quodlibet vulnus quantumque magnum sine vlllo alio remedio, ac sine omni dolore citò sanari posse, etiam si vulnus per 10. aut 20. milliaria absit, à Chirurgo, si modo sanguinẽ vulnerati habere queat. Ac deinceps, inquit, si huic vnguento admisceatur mellis ℥ j. & pinguedinis bouis ℥ j. & cum eo arma, per quę inflictum est vulnus inungantur, eodem modo absens vulnus breui consolidabitur, sed quia arma non semper
haberi

haberi possunt, praestat bacillo cruento in vnguento infixi vti. lam quaeritur, vtrum homo christianus possit salua animi pie- 37
tate & conscientia, Magorum auxilio vti, in morbo curando, quem vel ipsi, vel eorum socij immiserunt, aut cuius se remedium scire profitentur? De hac ipsa quaestione varia fuerunt hominum sententiae & opiniones. Quo ad leges, non omnes inter se consentiunt. Constantinus Imp. in l. 4. C. de maleficis, vide- 38
tur id concedere, publica vel priuata vtilitate id suadente, id qd Bartolus quoque approbavit. Verba Imperatoris sunt: Eorum est scientia puniendi & seuerissimis merito legibus vindicanda, qui Magicis accincti artibus, aut contra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur. Nullis vero criminationibus implicanda sunt remedia humanis q̄sita corporibus, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis, grandinisque lapidatione quaterentur, quibus non cuiusquam salus aut aestimatio laederetur: sed quorum proficerent actus, ne divina munera & labores hominum sternerentur. Sed apparet Constantinum Impe. tunc fide Christiana vere imbutum non fuisse, quando illam legem scripsit. Danæus de fortarijs. c. 6. & D. Borcholten doctissimus Germaniae IC. in §. 5. v. eadem lege Inst. Publ. Iudicijs. Itaque ea lex à Leone Imp. 39
Nouella Constit. 65. postea non tantum emendata, sed omnino antiquata est. Vetat enim, ne quacunque occasione ijs utamur, totumque hoc Magorum ministerium, imposturam & fallaciam nominat, quam posteriorem legem tanquam sanctionem summus omnium hominum consensus postea approbavit. Augustinus etiam, cuius verba extant descripta c. admoneant. 26. q. 7. docet istorum auxilium meram deceptionem, merasque Satanæ insidias esse. Eleganter Chrysostomus Homilia VII. in Epistolam ad Colossenses ait, citius mors homini christiano subeunda, quam vita ligaturis redimenda, & eleganter

Bodinus lib. 3. c. 5. Præstat, inquit, mori millies, quàm detestandum remedium corpus seruans, animamq; occidens experiri. Quidam in eo distinguunt, si enim id fieri à nobis velit & iubeat Magistratus, nos tunc salua conscientia eorum auxilio & remedijs vti putant posse. Verùm ista ratio non subsistit, vult enim Paulus Romanorum 3. vers. 8. ne vnquam malum faciamus, vt deinde bona eueniant, quacunq; tandem autoritate id facere iubeamur, siue iudicis & Magistratus, siue alterius
 40 cuiusquam. Sed obstat aliud argumentum: Quicunq; ad proximi salutem arte sua vtitur, & non ad perniciem, is contra Deum non peccat. Magi in morborum curatione sua arte non ad perniciem, sed ad salutem proximi vtuntur, & sæpè istorum auxilium rectè & feliciter successit: Ergò Magi in morborum curatione contra Deum non peccant. Nego consequentiã & respondeo per distinctionē: Quicunq; arte sua licita & à Deo monstrata atque concessa ad proximi emolumentum vtitur, is non peccat, sed ars Magica non à Deo, sed à Diabolo est inuenta, & suis mancipijs Magis per manus tradita, à Deo legibus, Imperatorum ac consiliorum decretis vetita, & ab omnibus pijs detestata, ideò nemo sine
 horribili impietate ad restituendam sanitatem ea vti potest.
 41 Sanitas enim à Deo datore bonorum omnium, ac licitis etiam medijs petenda est. Ab hoc expectanda sunt bona omnia, à quo & creata sunt. Psalm. 103. Qui sanat omnes infirmitates tuas. Et Psalm. 107. admonet Psaltes eos, qui diuino auxilio grauissimis morbis liberati & sanitati restituti sunt, vt Deo sacrificium laudis offerant. Deus enim est, qui & morbos immit-
 tit, & à morbis liberat. Quare providentiæ Dei medijs in quærenda sanitate vtendum, non superstitione aut Magia. Sed quòd quibusdam feliciter ea res cessisse dicitur, id quantulum est, & quàm rarò accidit? quando è decem, qui ad eiusmodi

auxi

auxilium confugerunt, vix ac ne vix quidem vn^o reperiat, qui opem senserit. Deinde ista non ex successu, sed ex Dei praecepto sunt statuenda. Nam & qui furatus est, sapè lautius viuit: probandumne propterea furtum erit? Ergò vt omnes qui hoc remedium tentârunt, benè semper habuerint, idque concedatur, quando a perra est de eo adhibendo Dei prohibitio, ne hoc quidem oblatum nobis acceptare debemus, ne dum vltro ipsi querere. Si quando enim ad alterius, quàm vnus Dei auxilium confugim⁹, prodimus in eo turpissimam animi nostri diffidentiam, infidelitatem, rebellionem, atque etiam sceleratissimum numinis Dei contemptum. Quibus vitijs & malis ipsius iram, in primis autem mortem æternam in nos attrahimus, vt Danæus de Sortiarijs c. 6. scribit. At nominibus & 42. verbis diuinis ac barbaris inest efficacia. Verbis quibusdam incantantur serpentes, vt deposito veneno sine noxa tractari queant, & capiuntur mures maiores, quos Rattos vocant, & olim Magi Ephesijs nominibus recitatis à Dæmonibus obsessos liberârunt. Experientia quoque testatur, quod si quis serpentem conspiciens, hæc verba à Paracelso tradita Osij, Osia, Osij, pronunciet, serpentem cauda aures obstruere, aut si audiat venenum deponat, & se tractari patiat. Respōdeo ad Antecedentis probationem, neque serpentes, neque mures intelligunt verba aut nomina prolata: Ergò illis cogi minimè possunt, & ego certò scio, si ea verba Paracelsica in aurem serpentis exclamarem, me nihil effecturum. Quod autem serpentes ad hæc verba vel aures obstruant, vel mitescant, ferocitatèmq; naturalem deponant, & capi se patiantur, id sanè non fit verborum illorum virtute, sed cum illa uerba sint Sacramenta Diaboli, inter Magum & Satanam Diabolus præstigiōse agit in serpente & mure. Sicuti etiam Magi olim, vt Plutarchus in Symposiacis ait, Ephesijs recitatis nominibus, Dæmones eiecerunt, illud quoque præstigiū fuit Satanae, qui se pelli simulauit, cum vltro ex pacto.

43 pacto Magis cederet. Quòd verò vulgò dicitur, in verbo, herbis & lapidibus remedium esse, & adducitur locus Sapient. 17. Non herba non malagma, sed sermo tuus Domine sanabit eos. Et D. Paulus docet nos omnes, nostras actiones in nomine IESU facere & auspicari debere. Ergò qui in morborum curationibus verbo Dei & diuinis nominibus, in nomine Patris, & filij & Spiritus sancti vtuntur, minimè peccant.

Solutio huius argumenti consistit in explicatione dicti Sapientiae & sententiae Diui Pauli. Duplex est curatio, & duplices sunt morbi, animi & corporis. Dictum Salomonis loquitur non de corporali sanatione, de qua nos disputamus, sed de animae morbis, eorumque sanationibus. Sunt autem animae morbi, sauciata conscientia, peccatum & sensus irae diuinæ, quos nec herba nec malagma curare potest, sed solo verbo Dei & Evangelio de misericordia Dei curantur. Verbum Dei nobis non est à Deo datum, vt per illud morbis corporis succurramus, sed vt ex illo voluntatem Dei erga nos agnoscamus, ei que credamus, & per illud saluemur. Cum autem verba & nomina diuina, aut sententiae sacrae in alium vsum convertuntur, vt ad superstitionas morborum curationes, tum erit abusus verbi diuini, & cum summa Dei blasphemia fiunt Sacramenta Diaboli. Idem quoque fit, si nominibus Dei sacrosanctis, vt Iesu, Iehovæ, & recitatione orationis Dominicae, aut Angelicae salutationis ad curandos morbos quispiam superstitione vtatur, tum fiunt Sacramenta Satanæ. Nam diuina nomina ideò nobis in sacris literis patefacta sunt, ne nimirum eis abutamur, per ea maledicemus, iuremus, incantemus proximumque dolose fallamus: sed in omni necessitate Deum inuocemus, adoremus, Deo gratias agamus

mus ac laudemus. Et id vult D. Paulus, vbi dicit, Nos debere omnes nostras actiones in nomine Iesu facere, alias nec verba nec nomina diuina rerum naturalium vires augent, vel minuunt. Obijcitur nobis aliud argumentum, characteribus, 44 imaginibus, & sigillis non tantum Magi, sed & quàm plurimi Medici insignes vires tribuunt, cum in curandis morbis, tum in compescendis tempestatibus & fugandis Dæmonibus. Ergò characteres, imagines & sigilla, vires & efficacias habent. Probatio antecedentis: Medici plurimum vtuntur characteribus, sigillis & imaginibus, Auicenna, Petrus Aponensis, Pomponatius, Albertus Magnus & Paracelsus in sua cœlesti medicina. N. C. & respondeo ad antecedens, & eius probationem, ac dicimus: Characteres, imagines & sigilla nihil esse aliud, quàm figuras, delineationes & vmbas literarum & rerum, quarum sunt signa, nihilq; per se aliud agere possunt, quàm figurare, significare & repræsentare, vt imago Cæsaris nihil habet in se, quàm quòd Cæsarem tantum repræsentat. Nulla autem figura (vt Thomas Aquinates inquit) rei signatæ vel materiæ, quam repræsentat, addere aut adimere potest virium, vnde certum est, neq; characteres, neq; imagines, neq; sigilla per se aliquam efficaciam habere, nisi fiant prius Sacramenta Diaboli, & signa confederationis, inter Magum & Satanam, & tum quicquid agunt, vel in morbis curandis, vel in alijs effectiõibus, id non per se, sed Satanæ præstigiõsis operationibus agunt, & Diabolus ipse per illas agit. Quòd itaque characteribus, Imaginibus, & Sigillis medici quidam supersticiosi & Magiæ studiosi magnas tribuant vires, eorum authoritatem nos non moramur. Primò, quia omnes fuerunt Magi. Secundò, quia inter se non conueniunt, vnde nam characteres, Sigilla, & imagines suas vires nanciscantur. Quidam enim eorum à potentia animæ, pictoris seu fabri characterum, quidam ex astris tempore natiuitatis

O

fabri

fabri ascendunt vires recipere nugantur. Quorum omnes
 opiniones immensæ sunt nugæ, & anilia deliramenta. Et sola
 illa Theologorum vera est opinio, qui omnes ima-
 gines, characteres & sigilla superstitiosa suas vires
 45 acquirere à Dæmonibus docent. At Periapta siue Amu-
 leta collo appensa sine superstitione efficacia sunt in curandis mor-
 bis. Galenus enim radices Pæoniæ herbæ collo pueri Epileptici
 appensas, puerum ab Epilepsia liberatum eò vsq; fuisse dicit, do-
 nec fortuito radix è collo decidisset, & puerum statim iterum
 paroxismo correptum fuisse, donec secundo appensæ essent, tum
 46 ab Epilepsia præseruatum fuisse disertè scribit. Quin & corallia
 collo gestata ac demissa, vt stomachum attingant, Cardialgiæ
 & vitij ventriculi succurrere certum est. Si deniq; pueruli per
 carpum gestent, statim vbi aduersa valetudine tenentur, palle-
 scunt, & floridum colorem amittunt. Resp. ad probationem An-
 tecedentis. Omnia naturalia remedia, siue intra corpus assumantur,
 siue foris applicentur vel appendantur, agunt in corpora,
 aut qualitibus elementaribus, aut suis Sympathijs & Antipa-
 thijs, id est, occultis viribus diuinitus in ipsa creatione illis im-
 plantatis. Quas vires & cœlestes & formam substantialem vo-
 cant. Et ita naturaliter & qualitibus suis elementaribus ra-
 dices Arundinis contusæ & impositæ, ferrum è vulnere eliciunt.
 Virtute autem cœlesti & occulta facultate Pæonia collo appen-
 sa Epilepsia puerorum succurrit, vt Medici docent, & vngula
 47 Alces in digitis gestata, conuulsioni medetur, & Corallia Car-
 dialgiæ, quæ sine superstitione appedi possunt, quas nec nos in-
 ter superstitiosa remedia numeramus, sed quando res natura-
 les, vt herbæ in certa cœli constitutione collectæ, characteres,
 verba, sigilla, carmina, Euangelium S. Iohannis, quæ nec qua-
 litate Elementari, nec occultis viribus agere possunt, collo aut
 certis corporis partibus appendantur, vt cum Hypericon, aut
 Arthy-

Arthymesia ad fugandos Dæmones in domo suspendantur, aut Evangelium S. Iohannis ad auertendos globos Bombardæ collo appendatur, tunc illa Amuleta fiunt Sacramēta Diaboli, & si morbi per tales appensiones curentur, aut alias actiones perficiantur, non viribus earum rerum fiunt, sed Diabolus ipse ex pacto vel tacito vel manifesto per illas curat & agit, & de eiusmodi Diabolicis & superstitiosis periaptis & appensionibus, hic agimus. Et sic ex his colligitur, Amuleta esse duplicia: Naturalia & superstitiosa. Naturalia sunt licita, & sunt res, quæ sua forma substantiali siue occulta proprietate diuinitus in prima sui creatione indita semper eodem modo agunt in corpora, quibus applicantur, siue sua Sympathia, siue Antipathia, qualia esse creduntur Radix & se. Pæonia collo appensa. Item Viscus quercinus collo appensus in præseruandis & curandis puerulis ab Epilepsia. Item corallium rubeum, oreificio ventriculi appensum, corroborat ventriculum. Quod etiam puerorum carpis alligatum eorum adversam valetudinem statim ostendit sui floridi coloris amissione. Item annulus ex vngula Alces digitis vel manuum vel pedum gestatus medetur conuulsioni, non sua qualitate sed occulta virtute. Vt Medici scribunt. His & similibus pro Amuletis sine supstitutione vti possumus. Non etiam omninò negamus, gemmis quibusdam eiusmodi formas substantiales & occultas vires inesse. Vt tradunt Physici. Supstitiosa Amuleta sunt omnia illa, quæ paulò antè de verbis, carminibus, herbis, lapidibus, metallis, cereis imaginibus, characterib⁹, sigillis, & similibus rebus in certa syderum constitutione, aut certorum verborum, carminumq; admurmuratione decerpuntur, colliguntur, finguntur, scribuntur, appenduntur & gestantur. Quæ omnia ad morbos profligandos à natura nullas habent vires, nec acquirūt à stellis, sed Diabolus p̄ ea, tanq̄ per Sacramenta sua operatur. Quarum superstitiosarum rerum exemplis pleni sunt libri Bombastici, quorum pauca quædam, indicasse

50 non inutile fore arbitramur. Paracelsus in occulta Philosophia
 c.3. & 10. scribit, Arthemisiam, Hypericon, Clematida, Cheli-
 donium, Rutam, Morsum Diaboli & similes herbas, in vera in-
 fluentia astrorum collectas & eradicatas, si vna ex his in quatuor
 angulos adium, mundi quatuor plagas spectantes collocetur,
 aut in agrorum marginibus deponatur, illas ades & agros ab o-
 mni violenta tempestate, fulmine & grandine immunes facere.
 51 Item in eodem libro de characteribus præcipuè, inquit, chara-
 cteres inter alios plurimos, duo tantum sunt veri & præcipui,
 quorum primum constat ex duobus Trigonis super se inuicem
 ita depictis, vt Sexagonum constituent, & singulorum angulo-
 rum spacijs inscribere iubet, vnã ex 6. literis nominis diuini
 ADONAI in hunc modum

Alterum dicit esse priori potentiorẽ & efficaciorẽ &
 esse Pentagonon siue 5. angulorum acutorum, in quorum
 spacijs inscribendas docet, quinque literas ineffabilis nominis
 diuini IEHOVA, ita.

Aut singulis spacijs inscribendas docet quinq; syllabas vo-
 cabuli Te-tra-gram-ma-ton. Ac subiungit olim Israëli-
 tas, virtute horum duorum characterum insignia miracula
 perfe:

perfecisse, & non reperiri in vllis Magorum aut Necromantico-
rum libris characteres efficaciores hisce duobus, qui si, inquit,
in placentulam melleam aut ostiam sacrificulorum, quam no-
stri *Abblat* vocant, depingantur, & patienti ad comedendum
exhibeantur, ab obsessis spiritus immundos expellunt, Diabo-
lum fugant, & omnes morbos magica malitia inflictos, tam
animi, quàm corporis, omnesq; alias infirmitates, vbi aurum
potabile & quinta essentia Antimonij nihil efficere potuerunt,
tollunt, & persanant, & ne, inquit, quispiam dicat, hac in parte
me peccare, contra secundum præceptum, is sciat, me minimè
peccare, cum diuinis nominibus non ad perniciem, sed ad sa-
salutem hominum vtar. Dicant ad hæc quicquid velint The-
ologi hypocritæ. Paulò post aduersus impotentiam venere- 52
am, coniugibus nouis inflectam, tale tradit remedium, quibus-
dam monstrosis characteribus & barbaris nominibus in mem-
brana noua descriptis, verba hæc sunt, AVIGAZIRTOR
αυλιχιδφιλι, cum hisce characteribus, C I A I. Iubet autem de 53
scribere ante solis ortum, & chartam singulis diebus per nouè
continuos dies quotidie renouare, & retusò præputio glandi al-
ligari, easque chartas iãdem iubet colligere, & in cinerem adu-
rere, cineremque cum haustulo vini, impotentia laboranti pro-
pinare. Addit præterea. Si ex ferreo calceo equi, Gabatam qui-
dam vocant, *Huffensen* fortuitò in itinere inuento, tridens
sive furca die Dominico ante solis ortum fabricetur, & in sin-
gulos dentes characteres & vocabula quædam barbara inscul-
pantur, & tridens in fluuium infigatur, maleficium, seu impo-
tentia à patiente auferitur, & in autorem reuertitur. Postea do-
cet tribus vocabulis, quæ græca esse dicit, Osi, Osi, Osi, si ser-
pentibus admurmurentur, statim serpentes obstruere aures
cauda, nam si audiant, statim innoxios & mitiores reddi, adeò,
vt manibus sine omni noxa contrectari queant. In eodem li-
bro de cœlesti medicina plurimos depingit monstrosos chara-

ceteros, verba, sigilla, figuras & imagines in certa coeli consuetu-
 tione, certisque metallis sculpendas & inscribendas aduersus
 Apoplexiam, ad visus conseruationem, ad Paralyfin, ad renum
 calculum, ad podagram, ad neruos contractos, ad menses im-
 moderatos, ad lepram, ad vertiginem, spasmus & tremorem.
 Item ad equos, vt diu in itinere durent, ad oues ne morbo cor-
 ripiantur, ad muscas in vnum locum ex tota domo congregan-
 das ac detinendas. Per huiusmodi superstitionum rerum vsur-
 pationem, fides à verò Deo ad creaturas conuertitur,
 54 nam qui minus fidei illis tribuunt, parum sunt efficaces. Vete-
 res ac Romani ipsi puerorum collo solebant pudendi membri
 speciem appendere, quam appellabant fascinum, vt esset (pro-
 ut aiebant) præfiscine, & sortilegia auerteret, idque ex electro
 maximè quod Plinius lib. cap. XXXVII. cap. 2. innuit tur-
 pem omninò modum & diabolicum animis ad libidinem in-
 55 flammandis. Sed obstat aliud argumentum, Deus & iumentor-
 um ratione carentium inuocationem, quæ sine fide &
 spiritu fit, exaudit. Ergò etiam preces & inuocationes homi-
 num, quæ sine fide, spiritu, & mente effunduntur,
 Deus exaudit. Proba. Anteced. Dauid in Psalm. inquit: Qui
 dat escam omni carni, & pullis coruorum inuocā-
 tibus eum. Et historia Ionæ testatur, cum & homines & iu-
 menta in Niniue clamarent ad Deum, mugitus boum, &
 balatus ouium exaudiuisse. Respondeo ad probationem
 Antecedentem. in dicto Dauidis in Psalm. putamus esse fallaciam
 phraeos. Deus creaturas suas conseruat & alit, eosque fame pe-
 rire non sinit. Quòd autem Deum inuocare iumenta & pullos
 coruorum dicit, describit eorum desiderium, quod suo modo
 & voce exprimunt. Id Dauid impropiè inuocationem vocat.
 Hinc Buchananus Psalm. 103.

Tum

*Tum fera prorepit latebris, syluisq; relictis
 Prædator vacuis errare leunculus aruis
 Cudet, & è cælo mugitu pabula rauco
 Te patrem exposcit, dein rursus sole renato
 Abditur occultis prædatrix turba cauernis.*

Quòd in Iona Rex Niniue in significationem veræ pœnitentiæ & homines & iumenta iciunio affligenda esse mandat, eoque ad Deum clamare cogit, est quasi exaggeratio & demonstratio veræ pœnitentiæ. Exaudiuit autem Deus Niniuitas, & misertus est eorum non propter boatum, mugitum & balatum iumentorum: sed propter ardentem in spiritu, fide, & veritate effusas preces. Nego itaque consequentiam & dico ex sententia filij Dei, veros adoratores oportere Deum in spiritu & veritate inuocare, & iudicamus nos omnes preces horum, quæ solo oris murmure & labiorum strepitu sine fide & mente fiunt, adeò non exaudiri, vt etiam coram Deo abominabiles & blasphemæ reputentur. At res Magica suas mirificas vires ex syderibus, certaq; constitutione cœli recipiunt, quod hoc argumento probatur: Cœlum & sydera in omnes res sublunares suas vires instillant, in eisq; efficaces sunt. Ergò Magicæ res veluti characteres, sigilla, Imagines & herbæ in certa cœli & syderum constitutione picta, sculpta & collecta, suas vires & efficacias à cœlo & syderibus consequuntur. Antecedens vniuersali experientia & historijs rerum sublunarium manifesta est. Solutio. Nego consequentiã & R. ad Anteced. concedimus ac fatemur, cœlum & sydera ac inter ea Solem potissimũ & Lunam incertis Zodiaci partibus constituta in rebus illis sublunatib⁹, quæ aptæ sunt motui & alterationi vniuersaliter & vniuniformiter suo motu lumine & calore naturaliter agere, eâsq; res fovere, viuificare, vegetare, & alterare: sed illis peculiare & alias vires, quàm quæ à DEO in prima creatione sunt implantatæ à syderib⁹ infundi, & in certa cœli constitutione

alias res, quæ eiusdem sunt generis, pro Magorum arbitrio alias efficaciore efficere, id constanter negamus, & dicimus, impia & turpissima esse Magorum & Astrologorum figmenta, mendaciaque absurditate plena. Sed instat aliquis. Quod in ordine generationis est principium, id sequentibus vim suam infundit: Figura cœli prima est omnium figurarum: Ergò omnibus figuris Magicis, & artificiosis cœli figura vim suam impertit. Hoc argumentum satis ingeniosum est ipsius Alberti Magni, & qui ipse fatetur eum ex Magicis libris excerptis. Sed nos negamus C. & maiorem falsam esse dicimus. Nam quod principium est in aliquo genere ceteris vim suam impertit, videlicet, si verè sit principium efficiens. Sed figuram cœli principium esse Magicarum & artificialium figurarum, id pernegamus, nec in ordine, nec in tempore rerum prima fuit figura cœli & syderum constitutio. Nam constat ex sacris literis, quod ante creationem syderum fuerunt plantæ perfectæ, & quomodo quæso cœli figura, quæ solùm Sphærica est omnium figurarum, primum esse principium potuit. Et præterea, quid habet figura cœli, quæ naturalis est, cum Magicis & Artificialibus commune, quæ tantum Sacramenta sunt & signa Diaboli. Sed Dæmones in suis actionibus observant incrementum & decrementum Lunæ: Ergò vis aliqua syderibus inest. Probatio Anteced. In Euāgelio extat historia cuiusdam Lunatici, quem Diabolus semper pro Lunæ incremento vexare solitus erat. Gaudet Diabolus superstitiosis Astrologorum observationibus. Et quia forsā ipse Lunaticus fuit Astrologus, ipsum Dæmon exagitavit secundum Lunæ incrementum, vt nimirum persuaderet hominibus in syderibus peculiare inesse vires. Eorum quoque observationes in humanis actionibus necessarias esse, vt eo nimirum modo fidem hominum à vero Deo ad creaturas auerteret, seu, vt Chrysostomus ait, vt creaturas Dei in fama
60 ret. At intelligentiæ, id est, cœlestium orbium circumvolutores

tores spiritus, in orbium suorum reuolutionibus fauent Magis, & eorum artificiosis picturis vires suorum orbium infundunt: Ergò omnis effectio & vis rerum Magicarum ab intelligentijs deffluit. Respondeo. In antecedente probetur primùm, quòd sint in natura intelligentiæ cœlestium orbium rotatores, & quòd illi in certa cœli constitutione magis faueant hominibus, & eorum artificiosis characteribus vires infundant mirificas. Probatio: Plato, Aristoteles, Auicenna, & pleriq; ex recentioribus & Philosophis & scholasticis Theologis testantur, singulis cœli orbibus & sphaeris assidere vnam intelligentiam, quæ suum orbem sine vlla defatigatione perpetuò & vniiformiter ac regulariter circumuoluat, & orbis sui vires in res elementares spargat. Solutio: Plato, Aristoteles & Auicenna, & qui illos cæcos duces sunt secuti, & Philosophi & Theologi, qui orbis cœlestes, Deum per intelligentiarum ministerium circumuoluere opinantur, omnes hi egregiè mentiuntur, & impiè delirant. Certum siquidem est, nullas vnquam à Deo esse intelli- 61
gentes substantias, præter Angelos & homines creatos, neq; Deum vllum Angelum orbibus, qui illos circumuolueret præfecisse, sed Deum pro immensa sua omnipotentia ac sapientia indidisse ipsis orbibus vim & ἐνεργείαν, vt per se naturaliter perpetuò & regulariter mouerentur, suoque motu, lumine, & calo- 62
re res sublunares, quæ motui & alterationi sunt aptæ vniuersaliter, ac quamlibet suam naturam afficerent, & alterarent. Por- 63
rò illud figmentum de Intelligentijs orbium motricibus, Aristoteles ea occasione excogitauit, vt cum dixisset, corpora tantum moueri ab alio motore, dixisset quoque Deum esse primum motorem, ipsum autem Deum immobilem, ne, si cœlestes orbis à Deo moueri dixisset, sibi contraria dixisse videretur. Sed idem Aristoteles tandem in libro suo de mundo de cœlestium orbium motu rectius sentit, & dicit, Deum virtute sua cœlos omnes mouere, celerius, tardius, p spacij in quo vol-

uuntur orbis singuli amplitudine. At per fidem miracula fieri possunt: Fortis enim & constans imaginatio non differt à fide. Ergò per fortem imaginationem miracula fieri possunt. Et p consequens, per imaginationem syderum vires in materias Magicas, Characteres, & cereas imagines inferri, & per eas morbi & infligi & tolli possunt. Probatio maioris: Filius Dei inquit, si fidem habueritis sicut grana synapi, & dixeritis moti: Projice te in mare, projiciet. Probatio minoris: Nulla fides esse potest sine imaginatione, præterea Auicenna & Pompanatius dicunt, fortem imaginationem, ita extendi & extolli posse, vt vsq; ad intelligentias cœlestium orbium eleuari possint, & earum vires in quælibet corpora referre, in eisq; agere queant, homines sanare & miracula efficere. Paracelsus in lib. de Imaginatione dicit: Imaginationem in homine instar solis vim habere, & sicuti Sol radijs suis omnia corpora ad quæ dirigitur, illustrat & afficit: Ita & Imaginatio extensa afficit res, & mirificis viribus imbuit, ad quas dirigitur, & addit deinde, Imagationes volant quælibet ad suos Planetas, vt Imaginatio Inuidiæ ad Saturnum: odij ad Martem: fraudis & doli ad Mercurium, & vbi eorum planetarum vires in se receperint, inde rursus infundi in eos, de quibus fit imaginatio. Ita quoque deduci per imaginationem possunt in res Magicas, vires astrorum. Et has quidem nugas probat exemplo, in libro de vita longa cuiusdam Archesia. Archesius, inquit, omnem eruditionem & prudentiam ab alijs quibusvis Philosophis per imaginationem in seipsum traduxit: Quin & pestem, vt in sua occulta philosophia differit, ex regione per imaginationem in aliam traduci nugatur, inquit, si quis in Gallia existens, fratrem audiat in Italia peste obijisse, is sua forti imaginatione potest sibi ipsi pestem adsciscere, & deinde alios & totam Galliam inficere. Solutio. In vocabulo Fidei est fallacia ambiguitatis, quandoque enim & in sacris literis atque Ecclesia perpetuò pro fide saluifica in Deum accipitur, quandoque pro credulitate seu incerta persuasione.

quemadmodum Paracelsus in lib. de Tartaro, Imaginationem
 fortem, fidem vocat, & per eam miracula fieri docet, nos itaq;
 negamus minorem, & dicimus ad probationem Minoris: A- 69
 uicennæ, Pompanatij & Paracelsi auctoritatem, vt impiorum
 Magorum, prorsus reijcimus, & eorum portentosa monstra de
 imaginatione, confutatione indigna esse iudicamus, vt quæ se
 ipsa apud omnes intelligentes refutent, & mera esse mendacia
 demonstrent, eaq; non modò cum ratione, sed cum pietate pu-
 gnare, qui imaginationi ea tribuunt, quæ solius Dei sunt. Di- 70
 cimus itaq; fidem & imaginationem inter se plurimùm differ-
 re, Imaginationis enim obiecta sunt rerum simulachra, fidei
 verò Deus. Fides autem non opus habet vlla imaginatione, sed
 acquiescit in verbo Dei. Verùm potius cõueniunt inter se Im-
 aginatio & somnium. Vtrumq; enim versatur circa inanes vm-
 bras rerum & æquè est, si quis somniet aureos montes, eandem
 enim mercedem & fructum percipit. At Aristoteles Imagina-
 tionem vocat motum animi excitatum à sensu in actum, p quẽ
 non tantum bruta, sed & homines permulta agāt ac patiantur.
 Ergò imaginatio est multarum actionum causā efficiens. So-
 lutio. Imaginatione est motus animi excitatus à sensu in actum. 71
 Concedimus imaginationem seu motum animi à sensu agita-
 tum, multa posse agere, & in sanis & ægris corporib⁹, videlicet,
 commouendo spirit⁹ animales & turbādo humores, vt Medici
 docent. Imagines enim & simulachra rerū in interiorib⁹ sensi- 72
 bus, vel sunt iucūda, vel tristia & terribilia, & obseruando affici-
 unt spiritus, sed in alienis corporibus illas imaginationes agere
 posse quippiam pernegamus. Quemadmodum vnus corpo-
 ris umbra alterum corpus afficere nequit. Imaginationis enim
 propriū munus est rerum tantum effigies à sensibus in se recipe-
 re, & intelligentiæ comprehendendas & dijudicandas confer-
 re. Et sanè omnis actus imaginationis in ipso fit & remanet ce-
 rebro, siue illa sit rerum iucundarum, siue tristium, nec transit

in aliena corpora multò minus in magicas res. Ergò foetus non potest anteaquã in lucem prodeat diuersum corpus aut indiuiduum dici. Vbi itaque tristi & horribili obiecto afficitur mater, vnà statim & foetus afficitur. Et quia corpus foetus tenerimum est, cuicunque parti tùm mater exterrita manus admouet, statim huic parti stigma & effigies rei obiectæ secundum Medicorum doctrinam imprimitur.

- 73 Obseruandum est autem in curatione horum morborum, Diabolum semper suum lucrum quærere. Itaq; si sortem equo adimat in meliorem equum transmissurus est eam, si mulierem à morbo liberet, recidet in virum morbus, in adolescentem, 74 si senem: Quòd si sortem aliò Magus non transfèrat, de vita periclitabitur: denique si Diabolus corpus sanauerit, occidit ani- 75 mam. Refert Bodinus lib. 3. cap. 2. Fuisse quendam qui in morbo suo hyperphysico accersi curauerit Magum, vt eum pristinae valetudini restitueret. Hunc verò respondiisse se cum sanare nò posse, nisi morbum in filiolum ipsius transmitteret. Cùm autē 76 nutrix recognita cum puero aufugisset, & Magus patrem curasset, ibi Magum à Diabolo subito fuisse interfectum. Idem Bodinus refert, se Tholosæ audiuisse, studiosum quendam amico suo grauissimè ex quartana laboranti dixisse, vt febrim vni suorum inimicorum traderet, respondente illo sibi neminem inimicum esse, dixisse: Da seruo tuo: tandem cum hoc illi religio esset facere, Magum dixisse, Da mihi eam, tùm annuente ægroto Magum febrè oppressum obijisse, & ægrotum reuixisse. Sed qua tandem ratione si semel intoxicati fuerimus, curabimur & 77 sanabimur? Aut ab ijs nobis cauere possumus? Quod ad curationem attinet, tutissimum est remedium ad spiritus sancti Alexipharmaca confugere, id est, ad constantem in Deum fiduciam, diuinis promissionibus fultam: deinde medicinæ auxilium non spernendum, & omnia tentanda, quæ ars medica præcipit, & si non succedit curatio, ad Veneficos tamen nullo modo

do confugiendum, neq; malo nodo malus, vt aiunt, aut etiam
 peior cuneus quærendus. Euitare autem istorum hominum fu- 78
 rorem & Veneficia poterimus, si nos in tutelam Dei commise-
 rimus, est enim pater prospicientissimus, & qui Satanam ipsum
 eiusque vires frenat & cohibet, eumque precemur, vt adiungat
 nobis suos Angelos comites & protectores vitæ nostræ vbique
 in tota vita nostra, & consolemur nos ipsos voce filij Dei : Ero
 vobiscum. Item :

*Si mundus hic demonibus
 Scateret sicut vermibus,
 Nil timeremus anxie
 Vincemus tandem strenue.
 Princeps mundi superbiat,
 Ringatur, ac insaniat,
 Nocere nescit nebulo
 Cum fractus sit vel verbulo.*

Venefica quædam quæ hîc Rostochij ante quadriennium 79
 combusta est, ex carcere Diabolum ablegauit, vt iudices qui pri-
 diè eam sub tortura examinarunt, vel interficeret, vel ijs, vel e-
 orum familijs, damnum inferret. Iudices noctu spectrum ad-
 esse animaduenterunt : Verùm quia se antea diuinæ protectio-
 ni commendarunt, Diabolus nihil efficere potuit, & in carce-
 rem reuersus, Veneficæ indicauit, se iussa exequi non potuisse,
 propterea qd dùm cubitum iuissent illi se in precibus suis Deo
 commendassent, additis his verbis, *Der Allerhöchste hats nicht
 haben wollen.* Quare imprimis meditanda est illa Dei promissio 80
 dulcissima, quæ nobis per Christum facta, extat disertissimis
 verbis in Psal. 91. à Buchananano expressa.

*Si protegenda in consilio Dei
 Credas salutem, rem, sobolem, domum,
 Insana cum fors intonabit,
 Si Domini fugias sub ymbra,*

P 3

Secu-

*Securus omnem fer violentiam
 Sortisq̄, mortisque, & terrificas minas
 Contemne, securus tumultum
 Despicias creperi duelli:
 E fraude cæca te Deus eximet,
 Frangetq̄ue casses insidiantium.
 Nec scuiens latè venenum
 Lethifera patiẽre pestis.
 Expandet alas te super, & suis
 Pennis fouebit rebus in asperis:
 Certusq̄, promissa salutis
 Sub clypei latitabis umbra.
 Nec te, nec ades, vis propius tuas
 Nec damna tangent: Nam Deus angelos
 Custodiã tuã salutis
 Præficiet, vigilesq̄ ad omnes
 Motus, viarum qui referent moras:
 Qui per salebras te manibus ferant.
 Nec saucietur pes recussus
 Objicibus scopulorum acutis,
 Securus atras inter & aspides
 Deges &c.*

CAPVT IX.

DE SORTIARIIS.

Summæ.

- 1 *Discrimen inter Magos & Sortilegos.*
- 2 *Duæ sunt pactiones cum Satana, secundum veteres Theologos.*
- 3 *Augures & Chiromantici non sunt Magi.*

4 *Def-*